

Наконечна М.В.

викладач,

Львівський техніко-економічний коледж

Національного університету «Львівська політехніка»

АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

У сучасному освітньому просторі, де якість освіти займає чільне місце педагоги застосовують різні методи та технології для формування ерудованих, компетентних учнів, студентів та в майбутньому фахівців. Завдання сучасної дидактики полягає в забезпеченні ефективного навчання, розвитку потенціалу та всебічної обізнаності і інструментами цього виступають методологічні підходи. Проаналізуємо деякі з них.

Акмеологічний підхід вивчає всі явища та можливості задля розвитку та становлення людини, передбачає індивідуальний розвиток індивіда, включає здатність його до саморозвитку, самовдосконалення та враховує особистісні характеристики кожного. Як зазначають Н.Кузьміна, А.Деркач предметом акмеології виступають об'єктивні та суб'єктивні взаємопов'язані чинники, що ціленаправлені на розвиток індивіда. «Акме» (від грец. асте – розквіт, ступінь чи вершина зрілості) [1, с. 9]. Акмеологічний підхід орієнтований на цілісний і стійкий розвиток освітніх систем і суб'єктів освітнього процесу, також інтегрує гуманітарні, загальнонаукові та спеціальні дисципліни у комплексну фундаментальну підготовку фахівців. У межах цього підходу сформувалася низка акмеологічних категорій:

– «акме» як орієнтація на життєвий успіх, досягнення вершин у розвитку кожного студента й викладача, на розвиток творчого потенціалу фахівця та його соціалізацію;

– зрілість як інтегральний показник досягнення «акме»;

– акмеологічний аналіз-аналіз процесу й результатів діяльності (навчальної, професійної) через призму можливих досягнень;

– акмеологічний простір як енергетичний простір ВНЗ;

– акмеологічні технології – це технології забезпечення досягнень кожного майбутнього фахівця в умовах варіативності освітніх програм [2, с. 108–109].

Н. Кузьміна у своїх дослідженнях виокремлює суб'єктивні (мотиви, інтереси, компетентність) та суб'єктивно-об'єктивні (професійне середовище, професіоналізм керівників) акмеологічні чинники. Ми підтримуємо думку, що найважливішими акмеологічними чинниками виступають прагнення особистості до самореалізації, високі особистісні й професійні стандарти, високий рівень професійного сприйняття й мислення, престиж професіоналізму, а також усе суб'єктивне, що сприяє зростанню професійної майстерності [8, с. 87–92].

Синергетичний підхід-спрямований на розвиток індивіда через взаємозв'язок з зовнішнім середовищем. Синергетика – це міждисциплінарна наука, предметом вивчення якої є процеси самоорганізації, виникнення, підтримки, стійкості та розпаду структур різної природи на основі методів математичної фізики, також застосовується при аналізі інформаційного простору як семантичної діяльності суспільства [12]. О. Бочкарьова, В. Кушнір, М. Федорова у своїх працях виділяють наступні аспекти синергетичного підходу: зосередження уваги на процесах руху, розвитку та руйнування систем, структурних переходів; утворенні нових систем; хаос – позитивний або негативний рушійний фактор у процесах руху; аналіз процесів самоорганізації та взаємозв'язки внутрішніх та зовнішніх педагогічних систем; роль зовнішніх факторів на розвиток педагогічної системи. В. Виненко наголошує на необхідності впровадження синергетичного підходу, оскільки почерговість хаосу і порядку є універсальним принципом світобудови. Якщо розглядати синергетику через освітню призму то бачимо взаємодію викладача та студента і студент розглядається як відкрита система, що зазнає впливу об'єктивних та суб'єктивних факторів. Певна визначена частина цих факторів сприяє розвитку студента, а частина може негативно впливати на нього, тим самим гальмуючи розвиток, не можемо також заперечувати і рушійну роль у цьому інформаційного простору. О. Гулай у своїх дослідженнях стверджує, що синергетичний підхід характеризує особистісний розвиток педагога і студента як процес з суперечностями з наявністю конфліктів що переростають у пізнання цінностей, самопізнання, самовиховання [5]. Деякі вчені споріднюють синергетичний підхід з системним.

Системний підхід-забезпечує цілеспрямоване навчання, його зміст, форми та методи навчання, це напрям методології досліджень, який полягає в дослідженні об'єкта як цілісної множини елементів в сукупності відношень і зв'язків між ними, тобто розгляд об'єкта як системи [12]. До застосування системного підходу в освітньому процесі схиляються П. Анохин, В. Безпалько, О. Дубогай та Ф. Королев, які стверджують що «тільки на основі системного підходу можуть бути об'єднані численні галузі психології, а також може бути знайдена спільна мова між педагогікою, психологією, фізичним вихованням та суміжними дисциплінами» [11, с. 20]. З огляду педагогічних досліджень визначаємо перевагу у застосуванні системного підходу: дає більшу імовірність точності у розв'язанні задач різного типу; зумовлює отримання якісніших результатів; синтезує отримані результати різних дисциплін; дає підстави для редукції складності проблематичної ситуації. Застосування системного підходу вимагає певних умов: системи повинні бути розділені за функціональним призначенням; система має мати ціленаправлення (бути чітко визначена) і її визначення не може змінюватися, так як і її структурні елементи; розділення системи на підсистеми має бути повне, тобто кожен елемент цієї системи повинен належати якійсь із її підсистем [5].

Застосування діяльнісного підходу полягає у спонуканні студентів до дії, що і передбачає цілеспрямовану активність, яку викликають або зовнішні фактори, або внутрішні характеристики особистості. Діяльнісний підхід формує у студентів наступні навички: особистісні (самовизначення, самооцінювання); пізнавальні (вміння постановки і вирішення проблемних завдань); регулятивні (планування, самоконтроль); комунікативні (вміння злагоджено працювати в колективі, домовлятися). Діяльнісний підхід передбачає протилежні взаємопов'язані види діяльності: викладання (як цільовий вид діяльності педагога) та учіння (як цільове засвоєння студентом навчального матеріалу та формуванні знань, умінь, навичок).

Особистісно-орієнтований підхід – передбачає вивчення усіх умов, інструментів та засобів для розвитку, саморозвитку, самореалізації особистості; діяльнісний підхід-забезпечує організацію, активність у саморозвитку та діяльності суб'єкта, це «послідовне ставлення педагога

до вихованця як до особистості, як до свідомого відповідального суб'єкта власного розвитку і як до суб'єкта виховної взаємодії» [4, с. 134]. Основоположник особистісного підходу став відомий психолог С.Л. Рубінштейн, психолог К.К. Платонов та Н. Савіна вважали, що особистісний підхід – це індивідуальний підхід до людини як до особистості з розумінням її як системи, що визначає всі інші психічні явища. Важливим фактором особистісно орієнтованого навчання є створення умов для індивідуальної самореалізації, розвитку особистісних якостей, формування ціннісного світогляду. Особистісно-орієнтований підхід – це підхід при якому педагог бачить кожного студента як унікального, єдиного з його індивідуальними особливостями і необхідно організувати навчальний процес враховуючи це. Особистісно орієнтований підхід поєднує виховання та освіту в єдиний процес допомоги, підтримки, соціально-педагогічного захисту, розвитку дитини, підготовки її до життєтворчості тощо. Як головні можна виділити такі завдання: розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожної дитини; максимально виявити, ініціювати, використати, «окультурити» індивідуальний досвід дитини; допомогти особистості пізнати себе, самовизначитись та самореалізуватись, а не формувати попередньо задані якості; сформувати в особистості культуру життєдіяльності, яка дає можливість продуктивно будувати своє повсякденне життя, правильно визначити лінії життя [11, с. 15].

Компетентнісний підхід-орієнтований на аксіологічні, мотиваційні, когнітивні, рефлексивні результати навчання, що власне і відображають знання, вміння та навички. Компетентнісний підхід базується на знаннях, уміннях, практичних навичках які інтегруються у здатності (компетенції). Компетентнісний підхід формує у студентів не тільки наявність інформативної бази, а вміння цю інформацію застосування у професійній діяльності. О. Жуком визначено функції компетентнісного підходу в освіті: операціональну, що передбачає виявлення системи знань, умінь і навичок, які визначають компетентність студентів; діяльнісно-технологічну, що забезпечує конструювання змісту навчання діяльнісного типу, розроблення й упровадження в навчальний процес завдань, способи вирішення яких відповідають технологіям професійної діяльності; виховну, що означає посилення виховної складової

освітнього процесу, організаторського та управлінського досвіду, культури особистісного та професійного спілкування; діагностичну, що передбачає розроблення більш ефективної системи моніторингу якості освітньо-професійного процесу [6].

Подальше наше дослідження буде спрямоване на застосування методологічних підходів у процесі підготовки майбутніх бакалаврів будівництва та цивільної інженерії.

Список використаних джерел:

1. Акмеологический словарь / [под общ. ред. А. А. Деркача]. – М. : РАГС, 2004. – С. 161.
2. Архипова С.П. Професійна підготовка соціальних педагогів у контексті акмеологічного підходу / С.П. Архипова, Л.І. Смеречак // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2011. – № 2. – С. 106–112.
3. Вакуленко В. Загальна характеристика акмеології як науки й сфери практичної діяльності / Валентина Вакуленко // Вісник Інституту розвитку дитини: зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 10. – С. 43–493.
4. Глузман О.В. Базові компетентності : сутність та значення в життєвому успіху особистості / О.В. Глузман // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 2. – С. 51–61.
5. Гулай О.І Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Гулай О.І. – Хмельницький, 2016. – 435 с.
6. Жук О.Л. Беларусь : компетентностный подход в педагогической подготовке студентов университета / О.Л. Жук // Педагогика. – 2008. – № 3. – С. 99–105.
7. Кокун О. Фізична культура і спорт як фактор підвищення адаптаційних можливостей студентів / О. Кокун // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2002. – № 5. – Ч. 3(48). – С. 47–50.
8. Кузьмина Н. В. Предмет акмеологии / Н. В. Кузьмина. – [2-е изд., испр. и доп.]. – СПб. : Политехника, 2002. – 189 с.
9. Макаров Р. Н. Авиационная педагогика : [учебник] / [Р. Н. Макаров, С. Н. Неделько, А. П. Бамбуркин и др.]. – Москва-Кировоград : МНАПЧАК, ГЛАУ, 2005. – 433 с.
10. Педагогічний енциклопедичний словник. М., 2003. С. 134.1
11. Савченко О.Я. Особистісно орієнтовне спілкування / Навчання і виховання учнів 3 класу. – К.: Поч. школа, 2004. – С. 12-18.
12. Синергетика. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>